

37.091.39(082)

С 91

Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра педагогіки і методики трудового навчання

**СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРАЦІ**

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції

Кривий Ріг
2006

діяльності (пізнавальна, трудова, ігрова, пошукова, спортивна) найголовнішим є формування в учнів здорового способу життя. Крім того, вчителю праці необхідно пам'ятати, які значні можливості закладені в предмет "Трудове навчання" щодо формування в учнів здорового способу життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Здоров'я та поведінкові орієнтації української молоді: соціологічний вибір (за результатами національного соціологічного опитування підлітків та молоді 10-22 років) / За загал. редакцією О.О.Яременка. — К.: Український інститут соціальних досліджень, 2005. — 256 с.
2. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Составитель Е.С. Рапацевич. — Мн.: Современное слово, 2005. — 720 с.
3. Хуторской А.В. Современная дидактика: Учебник для вузов. — С.-П.: Питер, 2001. — 544 с.

Сушенцева Л.Л.

*Зав. лабораторією загальнотехнічної підготовки
Інституту професійно-технічної освіти АПН України*

ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВІДБОРУ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Реформаційні процеси, що відбуваються в умовах стрімкого розвитку науково-технічного прогресу та переходу України до нових економічних відносин, викликали потребу у підготовці конкурентоспроможних на ринку праці робітників. Тому основним завданням професійно-технічних навчальних закладів є формування особистості молодого робітника, коли оволодіння професією, професійною майстерністю одночасно є і метою і засобом її

самоствердження. Ця проблема постала тому, що недостатня освіченість, слабка технічна грамотність, невисокий рівень професійної культури сьогодні мають такий же негативний вплив на виробництво, як і застаріла техніка, відстала технологія, низька продуктивність праці. Стало очевидним, що, як зауважував С.Я.Батишев, "професійна освіта повинна орієнтуватися на спеціалізовану підготовку робітників, що володіють високим рівнем професіоналізму і компетентності"[3, с.3].

Звернемося до історичної довідки. У середині XV століття (на момент винаходу книгодрукування) в Європі щорічно з'являлося близько 1000 книг, а в 50-х роках XX століття в Європі видавалося вже 120000 нових найменувань щорічно. На початку ХУШ століття за рік було виконано не менше ста нових наукових розробок. На сьогодні у всьому світі видається близько 60 мільйонів друківаних сторінок наукової і технічної літератури. Зрозуміло, що ми не можемо з впевненістю говорити про те, що кожна нова книга у повній мірі збільшує наші знання, проте є незаперечним, що різке зростання книжкової продукції характеризує значне зростання людських знань у певних галузях. Дослідження зміни обсягу наукової інформації у різні роки свідчить про те, що вже на початку XIX століття ніхто з людей не міг протягом всього життя засвоїти знання, набуті людством за один рік. Тому не дивно, що сьогодні змінюються концептуальні підходи до відбору та структурування змісту загальноосвітньої та спеціальної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Метою статті є розкриття загальнодидактичних підходів до відбору змісту професійного навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Аналіз публікацій та досліджень. Проблема обґрунтування дидактичного співвідношення фундаментальних і спеціальних знань, їх оптимального об'єднання для вирішення професійних завдань завжди цікавила як науковців, так і педагогів-практиків (О.І.Агапова, Т.А.Арташкіна, А.А.Вербицький, В.В.Захаренко, Н.Д.Третьяков та ін.). Проблеми взаємозв'язку професійної, загальнотехнічної та загальноосвітньої підготовки досліджували А.П.Беляєва, С.Я.Батишев, С.У.Гончаренко, О.С.Дубенчук, М.І. Махмутов, Н.О.Талалуєва та ін.

Зміст навчання у професійній школі, як зауважує І.М. Козловська, визначається двома важливими вимогами – це “виховання та розвиток особистості з одного боку, та підготовка висококваліфікованого фахівця з іншого” [1, с.7]. Зростання вимог виробництва до якості професійного навчання робітничих кадрів потребує систематичного оновлення його змісту та принципів, на основі яких здійснюється відбір та структурування змісту навчального матеріалу. У сучасній професійно-технічній освіті можна виділити такі тенденції зміни її змісту:

- поєднання загальної, політехнічної та професійної освіти;
- підвищення ролі теоретичних знань у загальній структурі змісту освіти;
- зростання ролі інженерно-технічних знань у професійній підготовці робітників;
- укрупнення одиниць засвоєння знань як необхідна умова прискореного та поглибленого оволодіння ними;
- стабільність змісту виробничого навчання в галузі спеціалізації, що забезпечує співвідношення основної та спеціальної частин;
- зростання ролі комплексних міжпредметних зв'язків у побудові навчальних планів і програм;
- зростання ролі політехнічних знань, умінь і навичок на основі науково-технічної спільності у сучасному виробництві;
- зростання ролі наукових основ виробництва в усіх циклах навчальних предметів [1].

Слід зауважити, що вимоги, які висуваються до рівня професійної підготовки випускників професійно-технічних навчальних закладів враховують не лише стан виробництва сьогодні, а й перспективи його розвитку в майбутньому. Фундаментом професійної підготовки, незаперечно, є глибокі знання з дисциплін природничо-математичного циклу, які формують в учнів світогляд і уяву про закономірності розвитку оточуючого середовища. І на цій основі формують знання про виробництво, техніку, технологічні процеси тощо.

Досліджуючи проблеми змістової підготовки кваліфікованих робітників, В.В. Паржницький робить висновок, що найбільш вагомими при відборі та структуруванні змісту підготовки кваліфікованих

робітників у професійно-технічних навчальних закладах є такі принципи: стандартизації; випереджувального характеру професійної підготовки; фундаменталізації; науковості; систематичності й послідовності; доступності й посиленості; єдності і взаємозв'язку загальноосвітньої і професійної підготовки; гуманітаризації; інтеграції професійної освіти, науки і виробництва; єдності професійного навчання і виховання; професійної спрямованості навчання; зв'язку теорії з практикою; наступності; диверсифікації; індивідуалізації [2].

На нашу думку, при підготовці кваліфікованих робітників при відборі та структуруванні змісту професійного навчання, спираючись на науковість і фундаментальність, можна виділити такі основні принципи його структурування:

- системний підхід до змісту навчання;
- врахування особливостей професійної діяльності;
- визначення засобів реалізації змісту навчання з урахуванням посад на виробництві;
- функціональна повнота, мінімізація і оптимізація компонентів освіти;
- диференціація навчання;
- інтеграція навчання з виробництвом;
- наступність.

Досить важливим є процес моделювання виробничих функцій (рв'язання навчально-виробничих задач, виробничих ситуацій та виробничих завдань аналогічних реальним).

На основі загальнодидактичних принципів побудови змісту професійної освіти визначаються критерії відбору змісту освіти:

- значущість загальноосвітнього навчального матеріалу для освоєння професії;
- включення найбільш суттєвої інформації відповідно до результатів та прогнозів науки, техніки, культури тощо;
- специфічність розподілу навчального матеріалу між навчальними предметами;
- цілісність завдань творчого, самостійно мислячого фахівця;
- науковість і практична значущість навчального матеріалу;

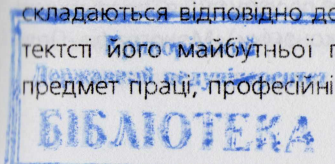
- відповідність обсягу змісту видленому часові;
- врахування міжнародного досвіду побудови навчальних програм;
- відповідність наявної навчально-методичної і матеріально-технічної бази сучасної професійно-технічної школи.

Для якісної підготовки майбутнього робітника важливим є не лише засвоєння учнями професійно-технічних навчальних закладів необхідного обсягу знань, набутих професійних умінь та навичок, а й, що дуже важливо, виникнення і розвиток у них професійно-важливих якостей. Визначення необхідного обсягу і змісту знань, умінь та навичок, а також професійно-важливих якостей можливо за наявності відповідного опису умов праці і психосізіологічних особливостей особистості, які визначають її майбутню професійну діяльність на робочому місці, що описується в професіограмі фахівця певної професії. Зауважимо, що такий опис може бути повним і об'єктивним лише при чіткому уявленні про всі види виконуваних робіт, тобто за наявності моделі діяльності робітника певної професії відповідної кваліфікації. При проектуванні змісту навчання ця модель може бути використана для розробки професіограми фахівця.

Модель підготовки кваліфікованого робітника містить у собі види навчально - пізнавальної діяльності щодо оволодіння професійною діяльністю, навчальні плани і програми, виховні заходи, форми зв'язку з майбутньою діяльністю, кваліфікаційні характеристики.

Професійний розвиток учня незвіддільний від особистісного, адже в їх основі лежить принцип саморозвитку, що сприяє творчій самореалізації особистості. Для уявлення про цілісність особистості учня науковці (В.Ю.Стрельников) пропонують використовувати цілісний підхід. Ідея цілісного підходу повинна бути в основі відбору змісту професійного навчання.

Для розробки професіограми підготовки фахівця буде доцільним використати завданнево-особистісний підхід, коли у професіограмі окремо виділяють трудову і психогруму. Зауважимо, що вони складаються відповідно до завдань навчальної діяльності учня в контексті його майбутньої професійної діяльності. Тобто визначається предмет праці, професійні знання, умови, дії, результати професійної

діяльності, особистісні якості тощо. Причому, кожне завдання повинно узгоджуватись з професійними особистісними якостями, необхідними робітнику певної професії відповідної кваліфікації. В цілому професіограма повинна відповідати таким вимогам: чітке визначення предмету, професійних знань, професійних умінь й основних результатів праці, тобто те, на що повинні бути спрямовані зусилля учня під час навчання в професійно-технічному навчальному закладі. В ній повинні бути відображені перспективи змін в самій професії; спрямованість на практичне використання навчальної інформації для забезпечення швидкої адаптації молодого робітника на робочому місці; здійснений опис необхідних професійно-важливих психологічних якостей і властивостей особистості.

Висновок. Дослідження проблеми загальнодидактичного підходу до відбору змісту професійного навчання показало, що в основу відбору необхідно покласти такі підходи: цілісності, діяльнісний підхід, системний підхід, особистісно-орієнтований, завданнєво-особистісний. Разом з тим, при відборі та структуруванні змісту професійного навчання повинні бути враховані принципи науковості, фундаменталізації, наступності, інтеграції навчання з виробництвом, функціональної повноти, диференціації навчання, врахування особливостей професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козловська І.М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (дидактичні основи). - Львів: Світ, 1999.- 302 с.
2. Паржницький В.В. Організація підготовки кваліфікованих робітників машинобудівного профілю у професійному ліцеї: Методичні рекомендації.-К.: Видавництво А.С.К., 2006.0 72 с.
- 3.Профессиональная педагогика /Под ред. С.Я.Батышева.-М.: Ассоциация «Профессиональное образование», 1997.- 512 с.
4. Стрельников В.Ю. Теоретичні засади проектування професійно-орієнтованої системи (підготовка бакалаврів економіки). Монографія.-Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2005.- 329 с.